

1933 - 1945
De Keyserlei
door het oog van een straatfotograaf

Ter nagedachtenis aan

Maria van Hoeck
Daniel Pressler

1933 - 1945

De Keyserlei

door het oog van een
straatfotograaf

Colofon:

Uitgever: House Of Craziness

Productie:
Erik van Loon en Peter Eyckerman

Omslag:
Foto Maria van Hoeck en Daniel Pressler

Special thanks:

-

—

All Rights Reserved
Copyright © 2025, 14mei.nl

Maria van Hoeck en haar man Firmini van Hoeck met in het midden kleine Daniel Pressler.

Geachte Lezer,

In dit fotoboek laten wij het dagelijkse leven in Antwerpen zien vanaf de Reichstag Brand en de daarop volgende verkiezingen op 28 februari 1933 tot de bevrijding op 8 mei 1945 door de lens van twee of drie straatfotografen op de hoek De Keyserlei - Appelmanstraat zien.

De foto's laten een scala aan emoties zien van onbezorgd naar bezorgd, van angst naar blijdschap via jodenvervolging, leegte, 4 September, vergeldingsbombardementen en uiteindelijk de Europese bevrijding.

Het lijken onschuldige foto's te zijn maar al gauw keert het sentiment en bent u getuige van een genadelose oorlog en genocide (Shoah) van miljoenen Joden en honderduizenden Roma en Sinti. Nog steeds laten de aangrijpende foto's mij niet onberoerd. Ik slaap er soms slecht van. Lees daarom ook onze leeswijzer voordat u met onze meegeleverde loep door het boek bladert en leg het boek gerust even op zij als ook u overmand wordt door verdriet. Zoveel prachtige levens zijn ons ontnomen!

Van een aantal mensen op de foto's hebben wij de namen. Helaas nog niet van alle. Weet u wie op de foto's staan en/of heeft u zelf nog foto's van De Keyserlei neemt u dan contact met ons op. Wij nemen ook graag de namen en foto's van

EN

This photo book, compiled by Erik van Loon and Peter Eyckerman, presents wartime images made by several streetfotographers on a streetcorner at “De Keyserlei” in Antwerpen. We only put them in historical order, showing daily life from carefree moments to persecution, emptiness, joy, and liberation.

FR

Ce livre de photos, compilé par Erik van Loon et Peter Eyckerman, présente des images de guerre réalisées par plusieurs photographes de rue à un coin de rue de la “De Keyserlei” à Anvers. Nous les avons simplement placées dans l’ordre historique, montrant la vie quotidienne de l’insouciance à la persécution, de la vacuité à la joie et à la libération.

DE

Dieses Fotobuch, zusammengestellt von Erik van Loon und Peter Eyckerman, zeigt Kriegsbilder in chronologischer Reihenfolge – vom unbeschwerten Alltag über Verfolgung und Leere bis zu Freude und Befreiung.

u op in de volgende editie van:

1933 - 1945

De Keyserlei

door het oog van een straatfotograaf

Wij hebben ook een goed doel gekoppeld aan de verkoop van dit boek. Zo gaan wij met de opbrengst de komende 10 jaar op 16 november de Maria van Hoeck lezing organiseren. Zij staat op de voorpagina met kleine Daniel Pressler rond 1944. In het boek vindt u nog een andere foto van Maria in de herfst van 1943. Hij was toen nog maar net twee.

Achterin het boek vindt u onze ode aan Maria van Hoeck met daarin een opsomming van haar heldendaden en na het lezen daarvan begrijpt een ieder waarom wij vrouwen zoals Maria elke jaar een willen podium geven in onze wereldstad!

Erik van Loon

ps. Het fotoboek is samengesteld door de Rotterdamse kunstenaar Erik van Loon en de Antwerpse genealoog en fotohistorisch onderzoeker Peter Eyckerman en kon niet worden samengesteld zonder de uitgebreide hulp van Museum Dossin Mechelen, fotoverzamelaar Alex Bondroit, het USHMM in Washington DC en tientallen betrokken lezers op Facebook.

Als overlevende van WOII en nu een overgrootmoeder van vier Achterkleinkinderen, ben ik zeer vereerd om dit voorwoord te schrijven.

De geschiedenis van de SHOAH is niet geschreven met inkt maar met bloed.

Een getuigen verontrust hij doet het verleden herleven, net zoals de fotos van dit boek ons willen uitleggen wat er allemaal gebeurde op de hoek van de Keyserlei.

Al die mooie mensen van de fotos, waarvan er een deel verdwenen zijn , vermoord, en een deel het geluk hadden in leven te kunnen blijven dankzij uitzonderlijk mensen, De Rechtvaardigen tussen de Volkeren.

Zij die het geluk hebben gekend om gered te worden hebben de verplichting dit verhaal in leven te houden, en die helden te eren.

Dankbaarheid aan anonieme helden die hun mensheid vertaalden in een vanzelfsprekende hulp in nood. Dankbaarheid betuigen aan de rechtvaardigen die met gevaar voor het eigen leven hun morele plicht vervulden.

Eenvoudige mensen gedreven door hun gevoel van solidariteit en menselijkheid, aarselden niet om te handelen, en hebben zich onvoorwaardelijk ingezet om levens te redden.

De fotos in dit boek tonen het allemaal op een eenvoudige manier.

Met dank voor het werk.

Regina Barones Sluszy-Suchowolski

EN

As a WWII survivor and great-grandmother, I honor the Shoah's memory. History was written in blood, not ink. The photos recall lives lost and saved by the Righteous Among the Nations. Gratitude to anonymous heroes who risked everything, driven by humanity and solidarity, ensuring remembrance endures.

FR

Survivante de la Seconde Guerre mondiale et arrière-grand-mère, j'honore la mémoire de la Shoah. L'histoire fut écrite avec du sang. Les photos rappellent victimes et rescapés grâce aux Justes parmi les Nations. Gratitude envers des héros anonymes, mus par solidarité et humanité, qui ont sauvé des vies.

DE

Als Überlebende des Zweiten Weltkriegs und Urgroßmutter ehre ich das Gedenken an die Shoah. Diese Geschichte ist mit Blut geschrieben. Fotos zeigen Opfer und Gerettete dank Gerechter unter den Völkern. Dank gilt anonymen Helden, die aus Menschlichkeit und Solidarität handelten und das Erinnern verpflichtend weitertragen.

Zoals Erik van Loon in zijn introductie al schreef, heb ik mij als fotohistorisch onderzoeker vooral bezig gehouden met het dateren, ordenen en duiden van de foto's. Daarnaast wilde ik graag achterhalen wie deze beelden heeft gemaakt en wat hun achtergrond was.

We hebben ons beperkt tot foto's aan één kant van de De Keyserlei, kijkend richting Centraal Station. Die keuze is ingegeven door het verhaal van Maria Van Hoeck en de twee straatfoto's op de De Keyserlei, van haar en kleine Daniel Pressler, die we vonden in haar dossier bij de Dienst Oorlogsslachtoffers.

Straatfotografie

Straatfotografie is tegenwoordig een genre in de kunstfotografie. Brassai en Henri Cartier-Bresson, met zijn Leica, zijn er pioniers en bekende exponenten van. De foto's in dit boek zijn dat niet. Het zijn commerciële straatfoto's, met het uniforme uitzicht van de wandelende mens, van kop tot teen in beeld. Ze zijn gemaakt om den brode, zo goedkoop en snel mogelijk. Er is wel een link, want beide soorten straatfotografie werden mogelijk door een evolutie onder fotocamera's.

Er waren al sinds de 19de eeuw fotografen actief op kermissen en jaarmarkten en wellicht soms op grote straten of pleinen. Maar door de grote platen-camera's met statief bleef dat omslachtig en tijdrovend. Voor elke foto moest er een nieuwe plaat in de camera. Ze hadden ook donkere kamer nodig om platen te laden en te ontwikkelen. Daarom hadden

ze altijd één of ander vorm van stand, met een achtergronddoek of een grappig paneel met gaten om je hoofd door te steken.

De commerciële straatfotografie waarover we het hier hebben, kwam op in de jaren 1920. Het hing samen met het handzamer, kleiner en goedkoper worden van fotocamera's en het opkomend gebruik van rolfilm. De grote houten platencamera's werden vervangen door veel kleinere boxcamera's, vouwcamera's en Twin Lens Reflex (TLR) camera's. Die fotografeerden op middenformaat film, met rolletjes van 6 cm breed. Je had ook de eerste 35mm kleinbeeld camera's zoals de Leica, met de kleine filmrolletjes waarmee we allemaal fotografeerden van de jaren '60-'70 tot de digitale camera doorbrak. Maar die lijken in de jaren '20 tot 1950 niet voor dit soort fotografie gebruikt te zijn. Zowat alle foto's in dit boek meten ongeveer 6x9 cm, het zijn contactafdrukken - de afdruk is even groot als het negatief - van middenformaat film. Je kon 8 dergelijke foto's maken op één rolletje film. Dat formaat betekent dat die foto's met boxcamera's of vouwcamera's zijn gemaakt, want TLR camera's maakten vierkante foto's van 6x6 cm. En kleinbeeld foto's hebben een andere verhouding, je moest ze bovendien vergroten, wat meer werk was en meer apparatuur vereiste. Dat zie je pas na de Tweede Wereldoorlog echt opkomen.

Met zo'n relatief kleine camera en filmrolletjes kon je gemakkelijk fotograferen uit de hand of met een statief op een straathoek gaan staan, alles instellen, en snel foto's maken van

voorbijgangers.

De fotografen uit dit boek stonden op de De Keyserlei, op een min of meer vaste standplaats. De gefotografeerden kregen een genummerd kaartje mee, waarmee ze één of twee dagen later de foto's konden gaan bekijken in een fotozaak of andere winkel. Als de foto hen beviel konden ze hem kopen.

Antwerpen 1930-1945

Straatfotografen kan je niet rechtstreeks vinden in de Antwerpse Ratinckx-adresboeken of in telefoonboeken, ze worden er niet als dusdanig in vermeld. In het Felixarchief (stadsarchief Antwerpen) onderzocht ik de Vergunningsdossiers ambulante handel (leurderskaarten), enkele Vreemdelingendossiers en de databank van Holocaustslachtoffers. Dat gaf een mooi beeld van wie die straatfotografen waren, en van de opkomst van de straatfotografie in Antwerpen.

Robert Alt, zoon van fotograaf François Joseph Alt, was in 1927 de allereerste die in Antwerpen toestemming vroeg om op straat foto's te maken van voorbijgangers en die te verkopen. Hij had het gezien in het Rijnland en in Zuid-Frankrijk en presenteerde het als een nieuw idee. Hij beweert al toestemming te hebben in Brussel. Maar in Antwerpen werd zijn aanvraag geweigerd, de politie was er niet voor te vinden:

> het filmen van voorbijgaande personen, zonder verwittiging, kan door deze als onwettig aangesteld worden en aanleiding geven tot twisten en opstootjes en zal, hoe de bewerking ook verricht

worde, altoos min of meer eene samenschooling verwekken. (1927, aanvraag Robert Alt)

In 1930 kregen uiteindelijk drie fotografen (Frans Van Horen, Marcel De Wijze en Robert Alt) bij wijze van proef toestemming van de burgemeester om op de openbare weg te fotograferen, respectievelijk op de De Keyserlei, de Meir en het Astridplein. In 1933 kwam Frans Van Der Steen er nog bij, hij mocht fotograferen in de stad, de stadsparken en het Noordkasteel. Er was twijfel of deze fotografen een leurderskaart nodig hadden of niet. Ze verkochten immers niet onmiddellijk iets op straat of huis aan huis. == Voor fotograferen op kermissen en markten was voor zover ik kon vinden geen bijzondere toestemming vereist.== Verschillende fotografen, vooral van buitenlandse afkomst, waren daarin actief. Ze durfden al wel eens zonder toestemming op de openbare weg hun gangen gaan, met processen verbaal tot gevolg.

Vanaf 1935 kwam er duidelijkheid: er was een leurderskaart nodig voor alle soorten fotografie op de openbare weg en op kermissen, markten en jaarmarkten. Een 30-tal fotografen, voornamelijk Joden van Poolse afkomst, vragen in 1935 in Antwerpen een leurderskaart aan. Meestal eerst om foto's te mogen nemen op kermissen en jaarmarkten, wat ze vermoedelijk voorheen al deden, en in volgende jaren ook op de openbare weg. De eerder genoemde Robert Alt, van Duitse nationaliteit maar geboren in België, ziet een opportuniteit en start in 1935 samen met zijn broer het bedrijf Alka Photo Film Gebr. Alt op.

Ze werken met 4 straatfotografen en 2 laboranten. Je kon de foto's gaan ophalen bij fotozaak Wouters op het Astridplein 15. In 1939 verstrengt het Antwerpse stadsbestuur de regels voor leurderskaarten: aanvragers moeten minstens 10 jaar ononderbroken in België of de kolonie verbleven hebben. In 1940, zelfs nog voor de Duitse inval in België, wordt het nog strenger: *“Gezien de huidige omstandigheden, worden aan de nieuwe aanvragen, ingediend door vreemdelingen, geen gevolg gegeven”*. Een groot deel van de fotografen verliezen zo hun inkomen nog voor de oorlog begon.

Vanaf 12 november 1940 verbiedt de Duitse bezetter het filmen/fotograferen op de openbare weg. Toch worden op 28 februari 1941 weer leurderskaarten voor fotografen goedgekeurd, terwijl het verbod nog van kracht is.

Frans Van Der Steen, die heel de oorlog (en nog lang erna) actief blijft voor eigen rekening, krijgt op 13 maart 1941 een uitzondering op het verbod, om in het stadspark foto's te nemen. Persfotografie mag hij niet bedrijven.

Het is niet duidelijk wanneer het fotoverbod afliep, maar uit onze collectie zien we dat er zo goed als geen foto's zijn uit 1941, en dat ze pas weer beginnen in de lente van 1942. Vanaf 15 mei 1942 moeten alle Joden, niet alleen de fotografen, hun activiteiten staken. Robert Alt springt in dat gat en start in juni 1942 zijn straatfotozaak weer op met 2 straatfotografen. Hij werkte tot in 1944. De tweede straatfotozaak die in de oorlog actief is, is die

van Antoon Courtens, na de oorlog bekend als Foto Belina. Hij begint in november 1943 met 4 straatfotografen. Courtens was al voor de oorlog actief in Antwerpen, Kortrijk, Dendermonde, Roeselare, Ronse, Sleidinge, Luik, Mechelen en Enghien.

Dat betekent dat straatfoto's tot mei 1942 voornamelijk door Joodse straatfotografen gemaakt zijn, waarvan slechts enkelen de oorlog overleven en op nieuw een aanvraag indienen. Alle straatfoto's vanaf juni 1942 en bijna heel 1943, komen op rekening van de zaak van Robert Alt en van Frans Van Der Steen. Vanaf einde 1943 komt daar de zaak van Courtens bij.

Na de bevrijding, vanaf 12 september 1944, stellen de geallieerden op hun beurt een verbod op straatfotografie in. Dat loopt minstens tot april 1945 (dan werd nog een aanvraag geweigerd), maar wellicht tot de Duitse capitulatie in mei. Pas daarna beginnen ook andere straatfotografen (weer) te werken.

Welke van die fotografen stond er nu op de De Keyserlei?

De straatfotografie is in de jaren '30 en in de oorlogsjaren zo goed als uitsluitend een mannenberoep. Slechts één vrouw vroeg een leunderskaart aan, Regina Jadwessky in 1935. Pas op het einde van de oorlog heeft Courtens twee vrouwen in dienst, Adriana Goris en Paula Diels.

Chronologie

We wilden de foto's chronologisch plaatsen zodat je de gebeurtenissen van de oorlog kunt volgen op de foto's. Daarom moesten alle foto's zo goed mogelijk gedateerd worden. We hebben gekozen om de volledige datum of maand te vermelden als die gekend was en anders het seizoen in te schatten.

- Voor de dateringen ging ik in eerste instantie uit van aantekeningen op de foto's. Het blijft natuurlijk de vraag of die datum correct is genoteerd.
- Aan de hand van de vrouwenmode kon ik verder dateren. De vorm en lengte van de rokken was een belangrijk kenmerk, maar ook hoeden en kapsels.
- Een Jodenster op de kledij dateert een foto onmiskenbaar na 31 mei 1942, toen dat verplicht werd, en voor 3 september 1943 (de laatste grote razzia).
- De affiches op de reclamezuilen en muren, en de uithangborden gaven bijkomende aanwijzingen om de foto's te dateren. Hetzij door (gedeeltelijk) leesbare datums, hetzij door in het archief van Gazet van Antwerpen op te zoeken wanneer de evenementen plaats vonden, hetzij door te vergelijken met reeds gedateerde foto's.
- De bladeren aan de bomen en het soort kledij was een aanwijzing voor het seizoen.
- Op een relatief groot deel van de foto's staat op de achterkant een stempel met het bestelnummer. Het lettertype is identiek op alle stempels. Ze zijn hoogstwaarschijnlijk door dezelfde straatfotograaf gemaakt. Door de nummers in volgorde te leggen en dit te combineren met andere dateringen kon ik een mooie chronologie afleiden. Ondanks alle indicatoren was het dateren van de foto's vaak lastig. Mocht je fouten ontdekken, laat het ons dan alstu-

blieft weten.

Observaties

Op het eerste zicht valt het misschien niet op dat het oorlog is. De mensen zijn goed gekleed en lachen op de meeste foto's, je ziet affiches voor de opera, operette en toneelstukken. Maar je kan de oorlog op verschillende subtiele en minder subtiele manieren opmerken. Het opvallendste zijn uiteraard de jodensterren en de soldaten die op de voorgrond of soms in de achtergrond te zien zijn. Op verschillende foto's uit 1942 zie je rechts affiches hangen voor rekrutering voor het Vlaams Legioen, met de tekst "Vlamingen op!". Op de reclamezuilen zie je soms gelijkaardige affiches. Op verschillende foto's uit 1945 zie je een bord "NO PARKING", dat vind je ook terug in weigeringen van leunderskaarten om rond het Astridplein te staan, dat was gereserveerd als parkeerplaats voor militaire voertuigen.

De jodenster was geel, maar je zal zien dat ze er op sommige foto's zwart uitziet en op andere lichtgrijs. Dat komt door het type film dat de fotograaf gebruikte. Als de ster zwart is, dan is de foto genomen op orthochromatische film. Dat is een oud type film dat alleen gevoelig is voor violet, blauw en groen, alle andere kleuren, van geel tot rood, worden zwart weergegeven. Als de ster lichtgrijs is, dan is de foto genomen op panchromatische film, een moderne zwart-wit film die ook nu nog de standaard is. Deze geeft alle kleuren in de juiste helderheidsverhouding weer in grijstinten. Zo wordt geel lichtgrijs.

Je ziet dat sommige mensen zeer bewust naar de

EN

This book traces Antwerp's street photography from the 1920s to WWII. Using archives, the researcher dated and contextualized images, revealing Jewish and foreign photographers, wartime bans, and later resumptions. The photos show everyday passersby, victims, collaborators, and liberators, offering both historical evidence and poignant testimony of survival and loss.

FR

Ce livre retrace la photographie de rue à Anvers des années 1920 à la Seconde Guerre mondiale. Les archives ont permis de dater et contextualiser les images. Photographes juifs et étrangers furent actifs avant les interdictions. Les photos révèlent passants, victimes, collaborateurs et libérateurs, offrant mémoire et témoignage historique.

DE

Das Buch dokumentiert die Straßenfotografie in Antwerpen von den 1920er Jahren bis zum Zweiten Weltkrieg. Archivforschung half, Bilder zu datieren und ihre Hintergründe zu klären. Jüdische und ausländische Fotografen prägten die Szene, bis Verbote und Verfolgung eingriffen. Die Fotos zeigen Passanten, Opfer, Täter und Befreier – ein bewegendes Zeugnis.

fotograaf toe wandelen en soms zie je op de achtergrond anderen die hun beurt afwachten, of staan toe te kijken. Het waren dus niet altijd even onverwachte foto's. De mensen wisten meestal heel goed dat ze gefotografeerd werden.

Belangrijk

Tenslotte wil ik waarschuwen dat er naast onschuldige foto's van min of meer gelukkige Antwerpenaren ook foto's in dit boek zijn opgenomen van mensen met een Jodenster waarvan wij kunnen bevestigen dat de meesten de oorlog niet hebben overleefd. Daarnaast komen er ook Duitse bezetters, collaborateurs en gelukkig ook geallieerde bevrijders voorbij. Het kan choquerend zijn, maar het is een weerspiegeling van de realiteit van de oorlog. En die willen we niet ontkennen. Achterin het boek vindt je de namen en andere informatie die wij over de afgebeelde personen hebben kunnen vinden.

27 februari - 5 maart 1933 Hitler wordt chancellor

Reichstage Berlijn wordt in brand gestoken en 6 dagen daarna zijn er verkiezingen en wordt Hitler Chancellor van Duitsland en worden de eerste rassenwetten van kracht.

a.dpi522 Herbst 1934

22 maart 1933 - 29 april 1945 Concentratiekamp Dachau

Concentratiekamp Dachau bij Munchen wordt geopend en blijft in gebruik tot de bevrijding door Amerikaanse troepen op 29 april 1945.

600 dpi Zomer 1935-1936

285 dpi Zomer 1935-1936

^*Zomer 1935-1936

a.dpi471 21 juli 1935

a.dpi 533 Winter 1935-1936

a.dpi561 26 februari 1936

u.dpi581 Juni 1936

a.dpi529 & Juni 1936

9 - 10 november 1938 Kristallnacht

De Kristallnacht (ook wel Nacht van het gebroken glas) was een door de nazi's georganiseerde actie (pogrom) gericht tegen het Joodse deel van de Duitse bevolking.

.dpi517 winter 1937-1939

1 september 1939 Start Tweede Wereldoorlog

Duitsland valt Polen binnen en daags daarna volgt de Sovjet Unie. Polen wordt opgedeeld. 100.000 intellectuelen worden vermoord en Joden dienen een armband te dragen met jodenster. Engeland en Frankrijk verklaren Duitsland de oorlog. België en Nederland blijven liever neutraal.

a.dpi507 zomer 1939

a.dpi517 Augustus 1939

22 juni 1941

Duitsland valt de Sovjet-Unie binnen (Operatie Barbarossa).

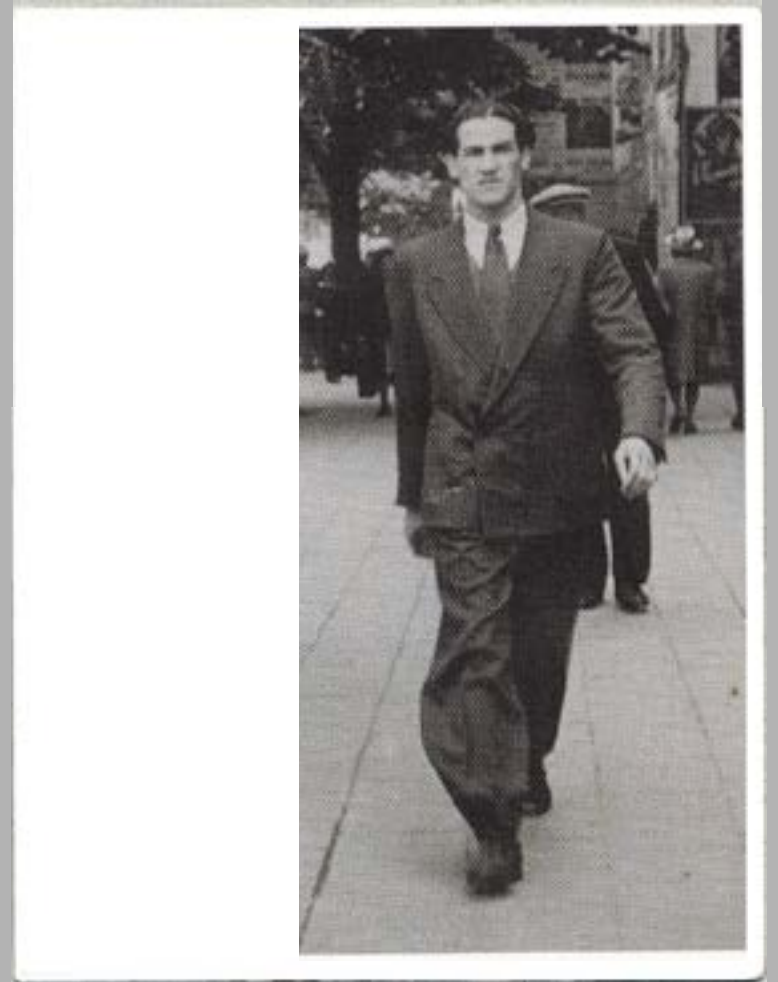
7 december 1941 Pearl Harbor

De aanval op Pearl Harbor vond plaats op de ochtend van 7 december 1941, toen de Japanse marine een verrassingsaanval uitvoerde op de Amerikaanse vlootbasis in Hawaï. Hierbij werden diverse Amerikaanse slagschepen vernietigd of beschadigd, wat leidde tot meer dan 2400 Amerikaanse doden en de directe deelname van de VS aan de Tweede Wereldoorlog.

d.dpi313 27 mei 1942

15 - 27 mei 1942 Jodenster verplicht

Joden mogen niet meer tegen betaling werken en snel daarna wordt het dragen van de Jodenster verplicht gesteld. .

u.dpi100 zomer 1942

d.dpi209 18 juni 1942

u.dpi180 zomer 1942

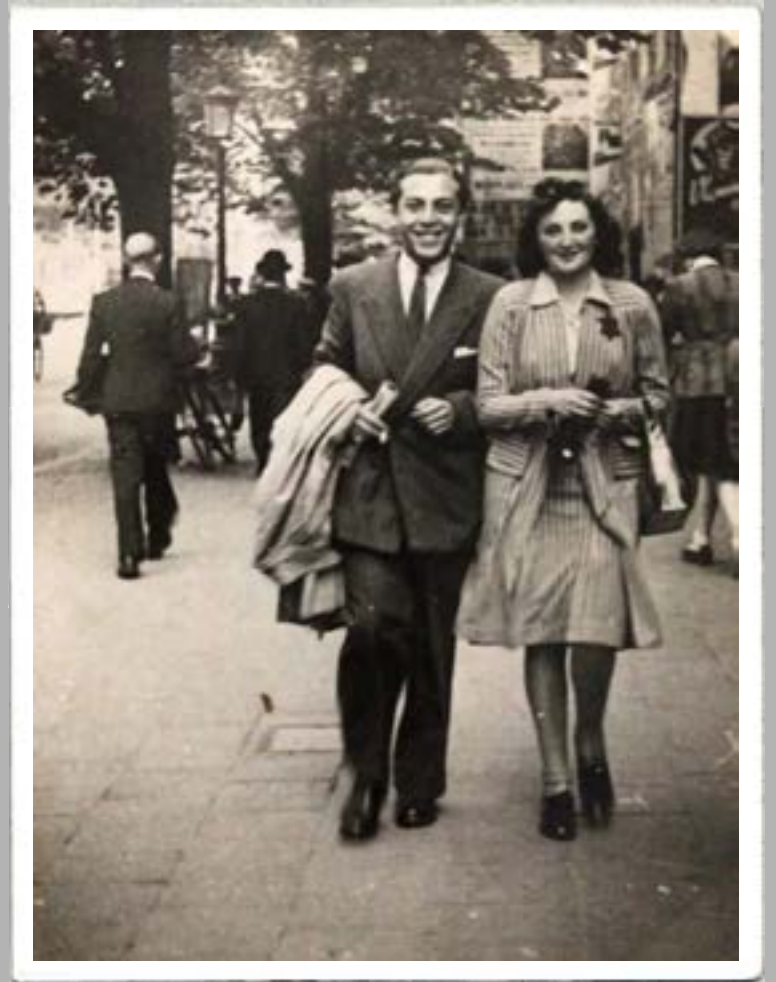

a.dpi380 winter 1942

a.dpi391 winter 1943

a.dpi385 zomer 1943

a.dpi376 zomer 1943

a.dpi369 December 1943

6 juni - 25 augustus 1944 D-Day

Twee dagen na de bevrijding van Rome start Operation Overlord. Bijna 3.000.000 Amerikaanse, Canadezen, Engelse, Australische, Nieuw Zeelandse soldaten bestormen Europa en zetten op D-Day voet aan grond in Normandie. De operatie eindigt met de bevrijding van Parijs.

31 juli 1944 Laatste transport

Het 27e en laatste grote transport van gevangenen vertrok uit de Dossinkazerne (Mechelen) naar de nazi-vernietigingskampen, voornamelijk Auschwitz-Birkenau. In totaal werden bijna 26.000 Joden, Roma en Sinti via deze treintransporten vanuit de Dossinkazerne naar het oosten gedeporteerd.

B.dpi242 8 mei 1944

a.dpi411 lente 1945

27 januari 1945

Bevrijding van vernietigingskamp Auschwitz.

30 april 1945:

Adolf Hitler pleegt zelfmoord in Berlijn

8 mei 1945

Duitsland capituleert

16 december 1944 - 25 januari 1945

Duitsland zet het Ardennen Offensief en heel Antwerpen houdt zijn hart vast. Het zal toch niet waar zijn.

16 december 1944

Om 15u23 valt een V2-bom op de Antwerpse cinema Rex. In de bioscoopzaal aan de De Keyserlei vallen onder de duizendtal toeschouwers 567 dodelijke slachtoffers. Waaronder 296 geallieerde soldaten. Onder de 271 burgerslachtoffers waren opvallend veel minderjarigen. Op www.pieterserrien.be/slachtofferlijstcinemarex vindt u de namen!

^&winter 1945

VANAF HIER KAN ik niet meer matchen

1 - 16 augustus 1936 Brood en Spelen

Op de Olympische Zomerspelen van 1936 in Berlijn nemen in totaal 3.961 atleten uit 49 landen deel. Uit België, Nederland 128, Frankrijk 201 en Engeland

193...

^16 april 1934

"JEKESERLEI 16 APRIL 1934"

1937

1938

10 - 28 mei 1940 Inval België, Nederland en Frankrijk

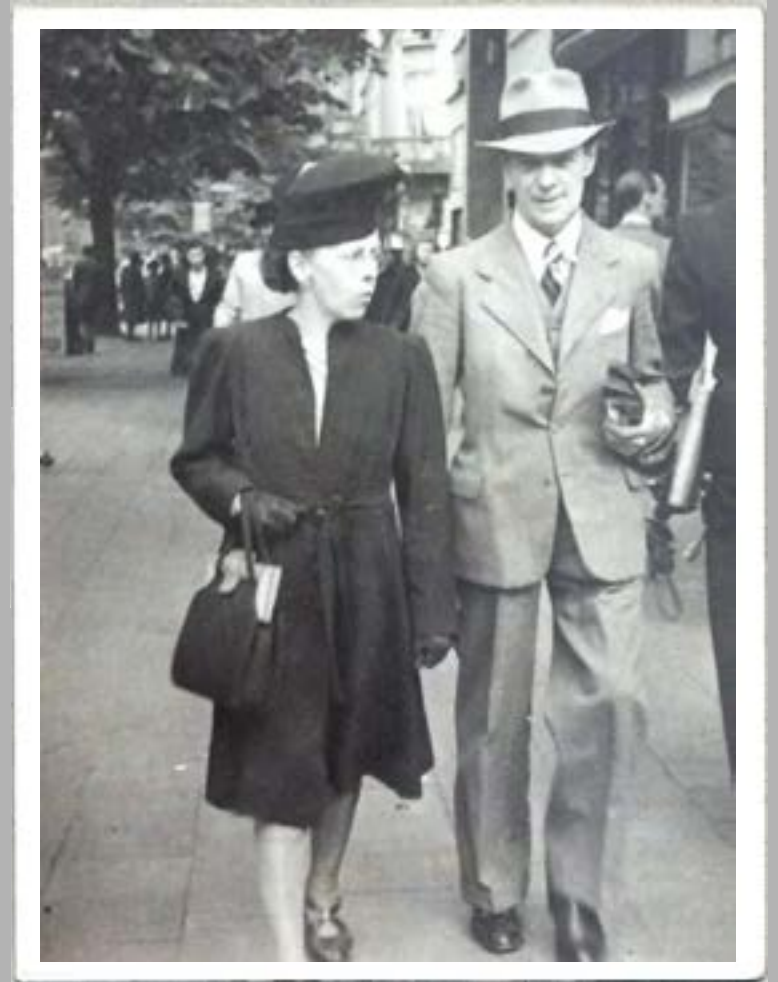
Duitsland valt België, Nederland en Frankrijk binnen. België houdt lang stand maar na het bombardement van Rotterdam capituleert Nederland en vecht België op twee fronten tegen de Duitsers. Antwerpen valt op 18 mei. In totaal sterven er 22.443 Belgen en 10.232 Duitsers.

26 mei - 4 juni 1940 Operation Dynamo

De laatste hoop is vervlogen het Engelse leger trekt zich terug via Duinkerken en andere kustplaatsen. In totaal 338.226 soldaten werden geëvacueerd waaronder om en nabij 90.000 Franse en een onbekend aantal Belgische soldaten die snel weer aan land werden gebracht via de havens van Normandië. Velen werden kort erna gedood of gevangengenomen door de bezetters.

.dpi386 September 1942

a.dpi382 September 1942

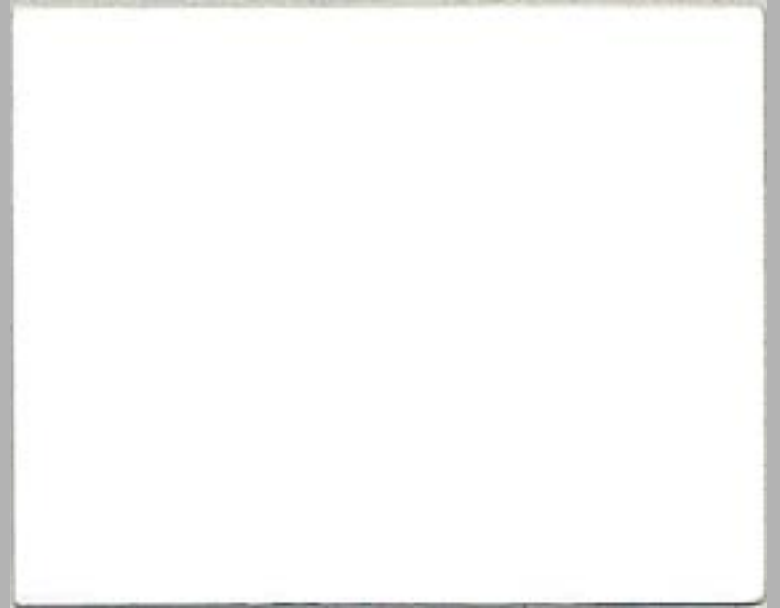
1942

1942

4 september 1944

Na nog twee weken strijd aan weerszijden van de Schelde wordt Antwerpen zelf zonder veel bloedvergieten bevrijd door de Engelse bevrijd. Wel arresteren de Duitsers eind augustus nog honderden verzetsstrijders op waaronder Maria van Hoeck en twee Canadeze en een Engels parachutist die op dat moment bij haar ondergedoken waren.

13 oktober 1944 - maart 1945 -

Duitsland bestookt Antwerpen, London en andere steden met het vergeldingswapen de V1 en V2 -bom. In Antwerpen alleen al vallen 2.200 slachtoffers.

- 1939 minstens 10 jaar in België of de kolonie verbleven hebben om een leurderskaart te krijgen.
- 1940 "gezien de huidige omstandigheden" worden geen leurderskaarten meer uitgereikt aan "vreemdelingen".
- 18 oktober 1940 *geen leurderskaarten meer* afgeleverd bij besluit van 18 oktober 1940
- 12 november 1940 *verbod op filmen/fotograferen* op straat (Verordening van de militaire bevelhebber in België)
- 15 mei 1942 Joodse straatfotografen moeten hun leurderskaarten in leveren.
- 6 juni 1942 Robert Alt en zijn personeel leurderskaarten voor straatfotografie.
- 12 november 1943 Antoon Courtens en zijn personeel leurderskaarten voor straatfotografie.
- 12-9-1944 *Straatfotografie verboden* bij geallieerd besluit.

Maria van Hoeck was commemorated in May 2026 for her wartime courage. Historian Anne Bekers revealed her role in sheltering young David Pressler, distributing underground press, and hiding Allied parachutists before being arrested and deported. Research later confirmed David survived and emigrated to Israel, while the parachutists also lived thanks to Maria.

Maria van Hoeck fut honorée en mai 2026 pour son courage durant la guerre. L'historienne Anne Bekers révéla son rôle dans l'accueil du jeune David Pressler, la diffusion de la presse clandestine et l'hébergement de parachutistes alliés avant son arrestation et sa déportation. Les recherches ont ensuite confirmé que David survécut et émigra en Israël, tandis que les parachutistes survécurent également grâce à Maria.

Maria van Hoeck wurde im Mai 2026 für ihren Mut im Krieg geehrt. Die Historikerin Anne Bekers entdeckte, dass sie den kleinen David Pressler versteckte, die Untergrundpresse verbreitete und Fallschirmjäger beherbergte, bevor sie verhaftet und deportiert wurde. Später stellte sich heraus, dass David überlebte und nach Israel auswanderte, ebenso wie die Fallschirmjäger dank Maria überlebten.

In 2024 publiceerde historica Anne Bekers een kort verhaal over Maria van Hoeck op Antwerpen Herdenkt. Daarin schreef zij dat Maria van Hoeck de kleine Daniel Pressler onderdak had geboden, de sluikpers verspreidde en geallieerde parachutisten verborg, totdat zij vlak voor de bevrijding van Antwerpen werd gearresteerd en naar Duitsland werd gedeporteerd. Na de bevrijding keerde zij terug naar Antwerpen, maar zij stierf daar enkele maanden later aan haar verwondingen.

Erik van Loon ging op onderzoek uit om te achterhalen of deze held nu helemaal voor niks was gestorven ofdat Daniel Pressler en de parachutisten het hadden overleefd. Hij vond allereerst Daniels geboortedatum in een Duits archief en later ook diens immigratiepapieren naar Israël in Washington DC. Kortom, Maria die in het Ghetto op twee verschillende adressen op de Lange Kievitstraat woonde wist niet alleen kleine Daniel maar ook de geallieerde parachutisten uit de klauwen van de Duitsers te houden.

Helaas leeft Daniel niet meer en zijn er geen nabestaanden om het verhaal aan door te geven. Daarom zocht hij ook naar de parachutisten en met hulp van o.a. Cegesoma vond hij de twee Amerikanen, de twee Canadezen en ook de Engelse bevrijder die dankzij Maria de oorlog overleefden.

Het fotoboek is samengesteld door de Rotterdamse kunstenaar Erik van Loon en de Antwerpse stamboomdeskundige Peter Eyckerman en kon niet worden samengesteld zonder de uitgebreide hulp van Museum Dossin Mechelen, in Gent en honderden betrokken lezers op Facebook.

1933
Hitler wordt chancellor

1. Andriesse van der Wijk
familie met twee jonge
mannen. Mogelijk twee stu-
denten, familie of vrienden
van Louis alias Lou Andries-
se.

2. Baruch en Szprinca Br-
enig

3. Dina Lorla
Wolf Loria

4. Miriam Elowicz

5. Jakob Maurice

6. Magerkevitz

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18. Mark Steil (l)
Eliza (m)
tweede vrouw onbekend
Adolf (r)

19. Gleicher yechezkel

20. Mandel

21. Yechezkiel Gleicher

22.

23.

24.

1939
Inval Polen

25. Yankel Wiederker
Herschel Fink
Zvi Itzkowitz

1934

1935

1936

1937

1938

26.

27. Shlomo Sternfeld (m)
Baruch Sternfeld (r)
uncle (left)

28. Hartog Tertaas met zijn vrouw Clara Huijsman Clara werd gedeporteerd van Dossin naar Auschwitz-Birkenau op transport VI en heeft het niet overleefd. Hartog werd in de zomer van 1942 eerst ten werk gesteld in Todt, Noord Frankrijk in Summer 1942. Vanuit daar werd hij op transport XVI naar Auschwitz-Birkenau gezet. Ook hij is daar overleden.

1940
Inval België,
Nederland, Frankrijk

29.

30. RADOMYSLER Stella
and her father

1941

31. Maximilian Brunner en zijn dochter Dora Brunner. Dora heeft de oorlog overleefd ondergedoken in Geval. Maximilian werd van Dossin naar Buchenwald gedeporteerd en werd ge-

red in 1945.

1942

32. Dr. Walter Delius Walter Delius (Siegen, 1 maart 1884 - Bremen 18 december 1945) was van 1940 tot 1942) 'Stadtkommissar' bij het militair bezettingsbestuur in Antwerpen.

33. Tauba (Toni) Schnitzer en zijn dochter Debora (Dolly) Kanner. Tauba Schnitzer werd op 1 september van Dossin naar Auschwitz-Birkenau (Transport VII) gedeporteerd en heeft het niet overleefd. Dolly overleefde de oorlog ondergedoken in Brussel.

34. Ilse Oppenheimer en haar echtgenoot Feiweil Gruszow, met gele ster. Beiden zijn omgekomen na deportatie met transport XXII A in september 1942

35. Israel Blajwas, Charlotte Blajwajs en Jenta Goldfeder. Charlotte draagt de jodenster. Israel is de deportatie van Drancy naar Auschwitz-Birkenau (Transport 42) overleden. Charlotte en Jenta zijn na hun deportatie van Dossin naar Aus-

chwitz-Birkenau (Transport XXII B) overleden.

36. Irma Van Genegen en Edgard Raeymaeckers

37. Henri De Metz met jodenster Henri werd op 20 september Transport XXII B van Dossin naar Auschwitz-Birkenau gedeporteerd en is daar overleden.

38. David Unger (links) en zijn vriend Maurice Rotman (rechts). Beiden dragen de jodenster. Einde 8ste studiejaar. Antwerpen, den 18 Juni 1942. Maurice Rotman werd gedeporteerd van Dossin naar Auschwitz-Birkenau op transport II (11 August 1942) en is daar overleden. David Unger heeft de oorlog overleefd door te vluchten naar Zwitserland.

39. Helena Akselrod met jodenster. Helena werd gedeporteerd van Dossin naar Auschwitz-Birkenau op transport XXII B (20 September 1943) en werd daar vermoord.

40. Sura Blumenkranz met jodenster overleeft de oorlog in Brussel

41. Colloborateur

42. Colloborateur

43. Colloborateur

44. Militairen in het uniform van de Germaanse SS.

45. Mannen in uniform Germaanse SS: Belgen die zich hadden aangesloten bij het "Vlaams Vrijwilligerslegioen der Zwarte Brigade".

46. Abraham Leopold Stern (l)

47.

48.

49.

50. Hirsch Grunstein

51. Esryl Izi Anielewicz

52. Eugénie Wajsberg

53. Henry Birnbaum (l)
Charlotte Birnbaum (m)

Sylvain Klapholz (r)	69.		
54. Leon Fishel	70.	86.	95.
55. Szmul Topor.	71.	1943	96.
56.. leeg	71.	87. Hollanders, vader van Steven Hollanders met een doos pateekes en zijn tante.	97.
57. Dora Helene Steincalik (haar broer) Steincalik	72.		98.
58. Lydia Helena Figatner (m(	73.	88.	99.
	74.	1944 D-Day	100.
59. Julia Oshutsky Leopold Flam.	75.		101.
60. Lipschitz	76.	89.	102.
61. Mauritz Moskal Rosa Moskal Bina Smolinska	77.	90.	103.
	78.	1945	
62.	79.	91.	
63.	80.	92.	
64.	81	93.	
65.	82.	94. Marcus Looft en zijn vrouw Constance Van Beeck met hun dochter Liliane. Marcus Looft overleefde de oorlog door te vluchten via Duinkerken naar Engeland. Daar sloot hij zich aan bij de Royal Army. .	
66.	83.		
67.	84.		
68.	85.		

Samenstellers

Erik van Loon en Peter Eyckerman

ISBN 978-1-2345-6789-7

